

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 24 Kasım 2021

Gönderim Tarihi: 13 Ekim 2021
Yayımlanma Tarihi: 15 Aralık 2021

Atıf Künyesi: Akkaş, İ. (2021). 2017 Sezonunda Parion Kuzey Surları Çevresinde Bulunan İthal Amphora Formları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 316-334.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1009192>

2017 SEZONUNDA PARİON KUZEY SURLARI ÇEVRESİNDE BULUNAN İTHAL AMPHORA FORMLARI

İsmail AKKAŞ*

Öz

Parion, Antik Troas Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden biridir. Antik kent bugünkü Çanakkale İli, Biga İlçesi, Kemer Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Kuzey Surları, Parion kentinin Propontis'e (Çanakkale Boğazı) bakan jeopolitik yönden önemli bir konumunda yerleştirilmiştir. Kente ait Kuzey Surları çevresinde 2017 kazı sezonu içerisinde yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Surların çevresinde farklı üretim merkezlerine ait amphora parçaları tespit edilmiştir. Yüzey araştırmasında farklı tipteki ticari amphoralara rastlanması bölgedeki ticaret trafiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, yüzey gezileri sırasında bulunan amphora gruplarını tanımlamak, sınıflandırmak, tarihlendirmektir. Bu amphoralar, depozit ya da kontekst buluntuları olmadıkları için, benzer örneklerden yola çıkılarak tarihlenmiştir. Kuzey Surları çevresinde saptanan amphoraların ilk kez çalışılması, bu yapının kullanımına dair öneriler getirecek olması açısından önemlidir. Parion Kuzey Surları çevresinde bulunan amphoralar tipolojik olarak sınıflandırıldığında 10 farklı grup tespit edilmiştir. Bu amphoraların Milethos, Samos, Chios, Mende, Lesbos, Knidos, Thasos, Akanthos, Kilikya Bölgesi ve Ganos (Gaziköy) gibi merkezlerden ithal edilen üretimlerden olduğu tespit edilmiştir. Surların çevresinde ele geçen bu gruplar; MÖ 6. yüzyıldan MS 11. yüzyıla kadar kentte ticaretin yapıldığına işaret etmektedir. Ayrıca, Ege ve Doğu Akdeniz Bölgesi kökenli amphoraların buluntular arasında yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu yoğunluktan hareketle Parion'un bu bölgelerdeki merkezler ile daha aktif ticari faaliyetler yürütmüş olabileceğine ihtimal verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Parion, Klasik Dönem, Hellenistik Dönem, Kuzey Surları, Amphora.

Imported Amphora Forms Found Around the North Fortification Walls of Parion in 2017 Season

Abstract

Parion is one of the important port cities of the Ancient Troad Region. The ancient city is located within the boundaries of today's Çanakkale Province, Biga District, Kemer Village. The Northern Fortification Walls are located in a geopolitically important position of the city of Parion, facing the Propontis (Çanakkale Strait). Surveys were carried out around the Northern Fortification Walls of the city during the 2017 excavation season. Amphora fragments belonging to different production centers were found around the fortification walls. The discovery of different types of commercial amphorae during the survey is important in terms of showing the trade traffic in the region. The aim of this study is to identify, classify and date the amphora groups found during the surface expeditions. Since these amphorae are not deposits or context finds, they were dated based on similar examples. Studying the amphorae found around the Northern Walls for the first time is important in terms of making suggestions for the use of this structure. When the amphorae found around the Parion Northern Fortification Walls were classified typologically, 10 different groups were identified. It was determined that these amphorae were imported from centers such as

* Arş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karaman/Türkiye.
E-Posta: ismlakkas@hotmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2744-3202>.

Milethos, Samos, Chios, Mende, Lesbos, Knidos, Thasos, Akanthos, Cilicia Region and Ganos (Gaziköy). These groups unearthed around the fortification walls; It indicates that trade was carried out in the city from the 6th century BC to the 11th century AD. In addition, it is seen that amphorae originating from the Aegean and Eastern Mediterranean Regions are among the finds. Based on this density, it is possible that Parion may have carried out more active commercial activities with the centers located in the two regions. Based on this density, it is possible that Parion may have carried out more active commercial activities with the centers in these regions.

Keywords: Parion, Classical Period, Hellenistic Period, Northern Fortification Walls, Amphora.

Giriş

MÖ 8. yüzyılın son çeyreğinde kolonize edilmiş olan Parion Antik Kenti, günümüzde Çanakkale İli, Biga İlçesi, Kemer Köyü'nde konumlanmıştır (Fig. 1). Kentte ait arkeolojik kalıntılar ise, Tersane Burnu olarak adlandırılan yükseltisi az olan bir akropol ve hemen gerisindeki az engebeli bir arazi üzerinde bulunmaktadır¹. Roma Cumhuriyet Dönemi'nin sonlarında, kentin stratejik önemini fark eden Roma, bölgede güçlü bir savunma hattı oluşturmak ve Romanizasyon sürecini daha etkin bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla aralarında Parion'unda bulunduğu bölgedeki bazı kentlere koloni statüsü vermiştir². Bu kapsamda, kente Romalı sivil halk yanında, emekli askerlerin de yerleştirildiği düşünülmektedir³. Böylece Parion, bir anlamda Troas Bölgesi'nde Roma'nın temsil edildiği kentlerden birisi olmuş, bu yeni statü kentin ekonomik olarak da gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamıştır.

2006 yılından itibaren kazıları⁴ devam Parion kentinde çok sayıda seramik parçası bulunmuştur. Bunlar içinde en yoğun bir grubu ithal edilen kaliteli seramikler oluşturmaktadır⁵. Bununla birlikte kaba seramikler de oldukça fazladır. Bu kaba seramiklerin büyük çoğunluğunu ise kent ticaretinde aktif olarak kullanılan amphora buluntuları oluşturmaktadır⁶.

Kuzey Surları

Parion 2017 yılı kazı sezonunda gerçekleştirdiğimiz yüzey araştırması çalışmalarında, kentin önemli savunma yapılarından olan Kuzey Surları'nın çevresi hedef alınmıştır (Fig. 2). Burada yapılan çalışmalarda temel amaç kentte arkeolojik malzeme tespiti yapmak ve kentin ticaretiyle ilişkilendirilebilecek kanıtlar saptamaktır. Çalışma alanımız yöre halkı tarafından Bodrum Burnu adıyla bilinen noktadan yine yöre halkı tarafından Taşkule adıyla bilinen yapıya kadarki kıyı alanını yani Kuzey Surlarını da içine almaktadır. Kentin Hellepontus Boğazı'na bakan kıyı bölümünde konumlan Kuzey Surları hakkında ilk tespit, F. Preteux'tan⁷ edinilen bilgilere göre, 1801 yılında kenti ziyaret eden Hunt ve Carlyle adlarındaki İngiliz gezginler tarafından yapıldığı bilinmektedir. 1817 yılında ise kentte geziler yapan Marie Gabriel Choiseul-Gouffier tarafından, antik kentin bir planı çıkarılmış (Fig. 3) ve Kuzey Surların detaylı gravürleri yapılmıştır⁸ (Fig. 4).

İlk inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Kuzey Surları'nın, mimari özelliklerinden dolayı Hellenistik Dönem'de yapıldığı düşünülmektedir⁹. Harç olmaksızın bosajlı isodom tekniğindeki yapı yer yer ana kaya zeminin düzeltilmesiyle inşa edilmiştir. Yapı Roma Dönemi'nde hali hazırda Hellenistik Dönem kalıntıları üzerine eklemeler yapılarak yeniden ayağa kaldırılmış ve kullanılmıştır¹⁰. Bizans

¹ Keleş 2015, 20-25.

² Başaran, 2006, 185; Kaya ve Taşdöner Özcan 2016, 500-501; Keleş ve Oyarçin, 2021, 393.

³ Emekli üst düzey askerlerin varlığı, kentte farklı sektörlerde MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 3. yüzyıl arasına tarihli tabakalarda ele geçen Savaşçı Kukla figürüllerinin yoğunluğundan hareketle önerilmiştir. bkz. Kasapoğlu 2015, 281.

⁴ Başaran 2010, 396-398; Başaran 2011, 285-287.

⁵ Kasapoğlu, 2013a; Kasapoğlu, 2013b; Ergürer, 2013; Kasapoğlu, 2019a; Kasapoğlu, 2019b; Fırat, 2018, 9-11; Kasapoğlu, Keleş ve Fırat, 2020, 91-122; Ergürer, 2015, 73-74; Ergürer, 2016; Ergürer, 2019.

⁶ Akkaş, 2015; Akkaş, 2016; Akkaş, 2019; Akkaş, 2020a; Akkaş, 2020b.

⁷ Preteux 2009, 337.

⁸ de Choiseul Gouffier 1842, 65.

⁹ Ergürer ve Genç 2013, 43-45.

¹⁰ Ergürer ve Genç 2013, 44.

Dönemi'nde ise surun tahrip edilen kısımları, yapılardan ele geçen devşirme mimari elemanlarla tekrar ayağa kaldırılmıştır (fig. 5-6). Kuzey Surları üzerinde 3 adet kare planlı kule yapısı yükselmektedir. Bu kulelerden 2.'si ana kaya zemin üzerinde yükselirken, taş kule olarak bilinen 3. kule ise basamaklı podyum üzerine harçsız bosajlı isodom olarak yükselmektedir¹¹(Fig. 7-9).

Araştırmalar gerçekleştirdiğimiz Kuzey Surları çevresinde ele geçen amphora buluntularının dağılımlarına baktığımızda bunların Milethos, Samos, Chios, Mende, Lesbos, Knidos, Thasos, Akanthos, Kilikya Bölgesi ve Ganos (Gaziköy) gibi üretim merkezlerinden ithal edilen ürünler olduğu tespit edilmiştir.

Amphora Grupları

Milethos/Samos amphoraları çalışmamızda değerlendirilen ilk grubu oluşturmaktadır. Bu buluntuların "Milethos/Samos" olarak birlikte ele alınmış olması üretim yerlerinde dönem içinde görülen ortak üretim ve ortak form özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Antik Dönem'in, Ionia Bölgesi'ndeki en önemli ve önder kentlerinden olan Milethos ve Samos, MÖ 7. yüzyıl başlarından, MÖ 5. yüzyıl başlarına kadar, yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarına, kademeli boyunlara ve çoğunlukla yoğun mika katkılı kil hamuruna sahip olan, kendi stilinde amphoralar üretmiştir¹². Fig. 10/a ve Fig. 10/b numaralı parçalar bu grup amphoraların yoğun üretimin yapıldığı dönemin özelliklerini birebir yansıtmaktadır. Her iki formda Milethos¹³, Klazomenai¹⁴, Amphipolis¹⁵, Histria¹⁶, Erythrai¹⁷ ve Pabuç Burnu Batığı'nda¹⁸ ele geçen benzerlerinden hareketle, MÖ 6. yüzyıl sonlarına tarihlenmiştir.

Değerlendirdiğimiz bir diğer grup ta Samos üretimi amphora buluntularıdır. Samos üretimi amphoralar da ağız hafif dışa çekilmiş bir bant şeklinde olup, Miletos ile birlikte yapılan ortak üretimden farklı olarak ağız daha sert yapıdadır¹⁹. Ayrıca bu üretimlerin hemen hepsinde boyundan gövdeye geçişte görülen sert bir yiv ayırıcı karakteristik özelliklerdendir. Fig. 10/c ve Fig. 10/d numaralı örneklerle temsil edilen Samos üretimlerinde hamur açık kırmızımsı tonlarında olup, mika, kireç, kum ve taşçık katkılarına kil içinde rastlanmaktadır²⁰. Bu buluntulardan Fig. 10/c numaralı amphora parçası Halikarnasos²¹, Istros²², Klazomenai²³ ve Brezan Nekropolisi'ndeki²⁴ benzer örnekler sayesinde MÖ 6. yüzyıl ortalarına tarihlenirken, Fig. 10/d numaralı parça ise MÖ 6. yüzyıl sonlarına tarihlendirilmiştir.

Araştırmalar sırasında iki örneği ele geçen, Khios üretimi amphora buluntuları, "Eski Stil" olarak bilinen şişkin boyunlu amphoraların üretim özellikleri göstermektedir²⁵. Formlarda dışa çekik dudak, şişirilmiş silindirik boyunla birleşmektedir. Hamurda Kuzey Ege Bölgesi'nin bölgesel üretim özelliklerini ön plana çıkmaktadır. Kil içerisinde mika yer yer kireç ve kuvars katkıları gözle görülebilmektedir. Formun MÖ 5. yüzyıl içerisinde yaygın olarak üretimin ve Khios üretimi özel şarabın ticaretinin yapıldığı bilinmektedir²⁶. Form ilerleyişine göre Fig. 10/e numaralı parça MÖ 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenirken Fig. 10/f numaralı parça ise MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. Benzer form özelliklerine

¹¹ Ergürer ve Genç 2013, 47-50, Res. 18-20.

¹² Dupont 1982, 203-206; Dupont 1983, 27, 34, 42, Fig. 19; Dupont 1998, 174; Monakhov 2003, 25; Seifert 2004, 51; Dupont 2007, 621-622; Grace 1971, 79.

¹³ Dupont 1982, 195, Fig. 6-7

¹⁴ Doğer 1988, Kat. No: 145

¹⁵ Lawall 1995, Fig. 55

¹⁶ Birzescu 2012, Taf. 52/1055

¹⁷ Kırkanlı, 2021: 301, Kat. No. 2.

¹⁸ Sezgin 2009, Lev. 69/Mil3.13, 14

¹⁹ Mattingly 1981, 81.

²⁰ Whitbread 1995, 126.

²¹ Sezgin 2009, Lev.69/Mil3.13, 14.

²² Manucu Adameşteanu – Birzescu 2006, Pl. III/1

²³ Doğer 1988, Kat. No: 145

²⁴ Monakhov 2003, Taf. 25, 3.

²⁵ Monakhov 2003, 19-20, Tab. 8-3, 4.

²⁶ Grace 1953, 105; Şenol 2003, 52; Şenol 2009, 109.

sahip buluntular Aegina²⁷, Khios²⁸, Ephesos²⁹, Torikos³⁰, Atina Agorası³¹, Elaiussa Sebaste³², Phanagoria³³, Orta Hebros Vadisi³⁴ ve Çeşme Müzes'nde³⁵ görülmektedir.

Bir diğer grubumuz olan Mende amphoraları, Fig. 11/a numaralı ağız parçası ve Fig. 11/b numaralı kaide parçası ile temsil edilmektedir. Mende, Antik Çağ'ın kaliteli şarap üreticilerinden biridir. Son yıllarda yerleşimde gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde, amphora üretiminin MÖ 5. yüzyılın başlarında başlayıp, MÖ 4. yüzyılın sonlarına kadar devam ettiği görülmüştür³⁶. Bu grup amphoraların form özelliklerine baktığımızda, dışa çekik, kenarı inceltmiş dudak yapısı dikkat çekmektedir. Form yönünden Thasos ve Akanthos üretimleriyle benzerlik gösteren Mende üretimi amphoralar, Parion'dan ele geçen örneklerde de görüldüğü gibi, iri gözenekli, mika, bazen kuvars ve iri taşcık katkılı olması ile Thasos ve Akanthos üretimlerden ayrılmaktadır³⁷. Atina Agorası³⁸, Silene³⁹, Mende⁴⁰, Alonnesos⁴¹, Ephesos⁴², Tanais⁴³, Porticello Batığı⁴⁴ ve Ionian Batığı'nda⁴⁵ tespit edilen benzer örnekler ve form özelliklerinden hareketle Fig. 11/a numaralı ağız parçası MÖ 5. yüzyılın ilk yarısına, Fig. 11/b numaralı kaide ise MÖ 5. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir.

Tek bir ağız parçası ile temsil edilen, diğer bir amphora buluntu grubu kırmızı ve gri renkli olarak bilinen⁴⁶ Lesbos Adası üretimlerine aittir. Parion Kuzey Surları çevresinde ele geçen ağız parçası, form açısından dönem özelliklerini birebir yansıtmaktadır. Grubun tam profil veren örneklerine bakıldığında, kısa ağız kenarından omuza doğru genişleyen boyun yapısı, boyun ve boyun altında silme çizgiler belirleyici özellik olarak ön plana çıkmaktadır⁴⁷. Kil yapısında fırınlamaya bağlı olarak renk değişimleri, kireç, kum ve mika katkıları görülebilmektedir. Fig. 11/c numaralı Kırmızı Lesbos amphora parçası ile benzer form özelliği gösteren amphoralar Toric⁴⁸, Klazomenai⁴⁹, Zyuk Burnu⁵⁰, Kolkhis⁵¹, Salamis⁵², Phokaia⁵³, Gordion⁵⁴ ve Daskyleion'da⁵⁵ ele geçmiştir. Bu buluntulardan hareketle Parion örneği MÖ 5. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir.

Mantar ağızlı form özelliğiyle de bilinen amphoralar MÖ 4. ve 3. yüzyıl içerisinde birçok farklı kentte üretimi yapılan bir gruptur⁵⁶. Ancak Knidos üretimi mantar ağızlı amphoralarda kil yapısı ve yüzey renginde görülen farklılıklar ayırt edicidir⁵⁷. Grup formlarında ağız kenarında dışa taşkın dar üçgen kesim ve bunun altında bir yiv gözle görülebilmektedir. Açık kırmızimsı kil içerisinde yoğun mika, kireç, kum ve taşcık katkıları görülürken, dış astarda kırmızimsı kahverengi tonları görülebilmektedir. Fig. 11/d numaralı

²⁷ Johnston 1990, 39, Fig. 1, no. 10

²⁸ Lawall 1995, 356, Fig. 26

²⁹ Lawall 2006, 138, Lev. 35, no. 250

³⁰ Sezgin 2009, Lev. 52, Khi5.09-10

³¹ Lawall 2010b, Fig. 1-3

³² Kızıllarslanoğlu - Alkaç, 2018; 60, no. 26.

³³ Monakhov vd., 2020: 60, Fig. 16/2

³⁴ Lozanov 2010, Lev. 50, no. 1-2

³⁵ Okan 2013, Fig. 6.

³⁶ Lawall 1995, 122; Whitbread 1995, 200-223; Papadopoulos - Paspalas 1999, 164; Lawall 2000, 67; Carlson 2004, 195.

³⁷ Lawall 1995, 118.

³⁸ Grace 1953, 103, Fig. 5, no. 161; Grace 1979, Fig. 43; Papadopoulos - Paspalas 1999, 163, Fig. 4

³⁹ Grandjean 1992, 563, Fig. 10, no. 67

⁴⁰ Lawall 1995, 360, Fig. 39

⁴¹ Hadjidaki 1996, 576, Fig. 12

⁴² Lawall 2006, 136, Lev. 33, no. 215

⁴³ Monakhov 1999, 178, Fig. 64, no. 8

⁴⁴ Lawall 1998, 19, Fig. 4

⁴⁵ Carlson 2004, 164, Fig. 22

⁴⁶ Clinkenbeard 1982, 258-259; Clinkenbeard 1986, 354-358; Johnston 1990, 42; Cook ve Dupont 1998, 158.

⁴⁷ Sezgin 2009, 419, Lev. 115, KLes2.01.

⁴⁸ Onayko 1980, 147, Fig. 7, no. 60.

⁴⁹ Doğer 1988, 251, Fig. 44, no.111.

⁵⁰ Abramov - Maslennikov 1991, 235, Fig. 1, no. 7.

⁵¹ Kacharava 1995, 65, Fig. 3.

⁵² Cook - Dupont 1998, 163, Fig. 23.5b.

⁵³ Sezgin 2009, 419, Lev. 115, KLes2.01.

⁵⁴ Lawall 2010a, 161, Lev. 93, no. 2-4.

⁵⁵ Koçak-Yaldır 2011, 367-368, Fig. 2, L5.

⁵⁶ Grace 1979, Fig. 64; Grace - Pétropoulakou 1970, 317; Empereur - Hesnard 1987, 17, 21.

⁵⁷ Dündar 2012, 71.

mantar ağızlı Knidos amphorası parçası; Myndos⁵⁸, Erythrai⁵⁹, Halikarnassos Maussolleion⁶⁰ ve Brezan Nekropolisi'nde⁶¹ tespit edilen benzerlerinden hareketle MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmiştir.

Tek bir örnekle temsil edilen bir diğer grubumuz Thasos amphorasıdır. Yapılan araştırmalarla MÖ 5. yüzyıldan MÖ 2. yüzyıla kadar geçen süre içinde, en önemli şarap ve amphora üretim merkezlerinden biri olduğu bilinen Thasos⁶², üretimlerinde MÖ 4. yüzyılın tipik özelliğini yansıtan bikonik kaideler ile temsil edilmektedir. Kuzey Surları çevresinde ele geçen bu örnek tipin bir varyasyonudur. Dönem örneklerinde de olduğu gibi bu örnekte de kil kırmızı, kırmızımsı kahverengi, kırmızı sarı, sarımsı kırmızı renklerinde olup, mika, kum, taşcık, bazılarında kireç, piroksen katkılarıyla diğer bölge üretimlerinden ayrılmaktadır⁶³. Fig. 11/e numaralı kaide parçası Thasos⁶⁴ ve Nagidos'ta⁶⁵ bulunan benzer örnekler sayesinde MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir.

Akanthos amforaları ilk olarak tekerlek şeklindeki mühür baskıları ile tanımlanmış olup, çeşitli merkezlerde bulunan mühür baskılar ilk olarak Thasos amphoraları olarak tanımlanmıştır⁶⁶. Ancak, Akanthos üretimi amphoralar, form özellikleriyle bölge üretimlerine benzemekte olsa da kil özellikleriyle bölgesel üretimlerden ayrılmaktadır⁶⁷. Bu grup üretimi amphoraların kil özelliklerine baktığımızda yüzeyde kırmızımsı turuncu tonları, kum, mika ve çeşitli boyutlarda kireç taşı katkılı kırmızımsı pembe tonlarında ana hamur ayırıcı özellik olarak dikkat çekmektedir. Akanthos üretimi Fig. 11/f numaralı kaide parçası Akanthos⁶⁸ ve Amphipolis'teki⁶⁹ benzerlerinden hareketle MÖ 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Late Roman Amphora 1 grubu Parion'daki kazı çalışmalarında en yoğun ele geçen Geç Antik çağ amphora grubudur. Çalışma alanımız da ise 1 parça olarak ele geçen bu grup amphoralar, Kilikya bölgesi kil özelliklerine sahiptir⁷⁰. Bu grup amphoraların geç antik çağ içinde geniş coğrafyalara ihraç edildiği bilinmektedir⁷¹. Parion'da LRA 1B grubuna dâhil amphoralar MS 6. yüzyıl tarihli tabakalarda da yoğun olarak ele geçmektedir⁷². Bu yoğunluğun temel sebebi hiç şüphesiz ki Parion kentinin, başkent Konstantinopolis ve Doğu pazarı arasındaki geçiş noktasında jeopolitik yönden sahip olduğu konumdan kaynaklanmaktadır. LRA 1B tipindeki Fig. 12/a parçası ile benzer forma sahip örneklere Elaiussa Sebaste⁷³, Nea Paphos⁷⁴, Amathus⁷⁵, Baramus⁷⁶, Alexandria⁷⁷, Korykos⁷⁸, Kelenderis⁷⁹, Zeugma⁸⁰, Limyra⁸¹, Philippi⁸²,

⁵⁸ Gülsefa, 2016: 114, Kat. No. 42.

⁵⁹ Kırkanlı, 2021: Kat. No. 181-183.

⁶⁰ Norskov 2004, 288, Fig.4.

⁶¹ Monakhov 2003, Taf. 71-72.

⁶² Whitbread 1995, 165; Garlan 1999, 84-96; Cankardeş-Şenol 2006, 83; Şenol 2009, 114.

⁶³ Lawall 1995, 132-133.

⁶⁴ Garlan 1988, 13, Fig. 13; Blondé vd. 1991, 217, Fig. 2, no. 15.

⁶⁵ Şenol - Aşkın 2007, 245, no. 6.

⁶⁶ Garlan 1989, 480.

⁶⁷ Filis 2013, 68, 72.

⁶⁸ Filis, 2021, 466, Fig. 8.

⁶⁹ Lawall 1995, Fig. 55

⁷⁰ Empereur - Picon 1989, 239, Fig. 19-18; Pieri 2005, 80, Fig. 38; Ricci 2007, 170; Ferrazzoli - Ricci 2007, 171; Burrigato vd. 2007, 690-691; Ferrazzoli - Ricci 2009, 37, Fig. 6.

⁷¹ Pieri 2005, 80; Newett - Jackson 2007, 402; Şenol 2009, 145.

⁷² Akkaş 2018, 130-131, Fig. 1/5, Fig. 2/1.

⁷³ Ferrazzoli ve Ricci, 2010: 817- 818, Fig. 7, 27; Kızıllarslanoğlu, 2016: Kat. No. 57-73.

⁷⁴ Rowe, 2004: Fig. 102/5-7, 103/3-5.

⁷⁵ Demesticha, 2003: 471, Fig. 2, Type 2

⁷⁶ Konstantinidou, 2012: No. 410-420.

⁷⁷ Şenol, 2000: 401- 459- 460, Kat. No. 238, 338- 341; Konstantinidou, 2010: Fig. 4-4.

⁷⁸ Alkaç 2012, 342-343, Fig. 7-12

⁷⁹ Tekocak ve Zoroğlu, 2013: Fig. 32.

⁸⁰ Reynolds, 2013: Fig. 12; Pl. 73, AM463, AM465

⁸¹ Lemaitre, 2007: 399, Fig. 12.3.

⁸² Zachariadis, 2014: Fig. 8.

Sard⁸³, Atina Agorası⁸⁴, Kartaca⁸⁵, Molyvoti⁸⁶, Klazomenai⁸⁷, Olba⁸⁸, Antandros⁸⁹, Cyrenaica⁹⁰, Korinthos⁹¹, Arykanda⁹², Phaselis⁹³, Butrint⁹⁴, Aegyso⁹⁵, Pompeiopolis⁹⁶, Constantinopolis⁹⁷, Tripolis⁹⁸, Knidos⁹⁹, Erythrai¹⁰⁰, Kellia¹⁰¹, Ksour Esser¹⁰², Kilisetepe¹⁰³ gibi yerleşimler ve Kekova Sualtı Araştırmaları¹⁰⁴, Kocaeli Müzesi¹⁰⁵, Mersin Müzesi¹⁰⁶, Çanakkale Müzesi¹⁰⁷, Alexandria Greco-Roman Müzesi¹⁰⁸, Side Müzesi¹⁰⁹ de yakın tarihli benzerlerine rastlanmaktadır. Kentin günümüzde kalıntıları korunmuş yapılarının geç dönem eklentilerinde MS 5. - 6. yüzyıl tarihleri içerisine ait tabaka ve kontekstlerde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, LRA 1 grubuna ait formların yanında, sikke, kaliteli seramik ve metal obje vb. gibi diğer malzeme gruplarının da ele geçtiği görülmektedir¹¹⁰.

Marmara kökenli olan Fig. 12/b numaralı amphora parçası, N. Günsenin'e göre Marmara Denizi'nin kuzeybatı kıyısında konumlu olan Hora (Hoşköy) ve özellikle Ganos (Gaziköy)' ta ortaya çıkmış bir formdur¹¹¹. Parion buluntusu örneğin form özelliklerine baktığımızda, hafif dışa dönük dudak, dar ve kısa boyun yapısı ve kısa kulplar gözlemlenmektedir. Formun MS 10. yüzyılın ikinci yarısından, MS 12. yüzyılın ilk yarısı'na tarihli benzerleri Atina Agorası¹¹², Otranto¹¹³, Sudak Bay¹¹⁴, Laspi¹¹⁵, Yassı Ada/Serçe Limanı Batığı¹¹⁶ ve Bodrum Müzesi'nde¹¹⁷ görülmektedir. Form Ganos için büyük bir üretime sahip olan Ganos şarabının taşınmasında kullanılmıştır¹¹⁸. Parion Kuzey Surları çevresinde ele geçen Fig. 12/b numaralı Ganos/Günsenin Tip I örneği, Parion kentinin yakın çevresiyle olan etkileşimi ve alışverişi göstermesi açısından önemlidir. Bu buluntu MS 11. yüzyıla tarihlenmiştir.

Sonuç

Çalışma kapsamında incelediğimiz, Parion Kuzey Surları çevresinde ele geçen Arkaik, Klasik, Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemleri'ne ait 14 adet amphora parçası, kentin bulunduğu bölge ve uzak coğrafyalarla olan etkileşimini, ticaret amphoraları gibi farklı bir ürün grubu vasıtasıyla bir nebze olsun

⁸³ Rautman, 1995: 73, Fig. 26- 3. 30

⁸⁴ Robinson, 1959: Pl. 32, M333.

⁸⁵ Sazanov, 1999: Fig. 5.

⁸⁶ Mowat, 2016: No. 1-9.

⁸⁷ Gürbüzler, 2018: Fig. 15/61.

⁸⁸ Aydın, 2019: Kat. No. 80-126.

⁸⁹ Aktaş, 2018: Kat. No. 620-624.

⁹⁰ Hesein, 2014: Fig. A-1/7.

⁹¹ Hammond, 2015: No. 159-161.

⁹² Yaman, 2018: Kat. No. 474-482.

⁹³ Orhan, 2017: 146, Fig. 7.

⁹⁴ Reynolds, 2019: Fig. 5.6/33, Fig. 5.7/23.

⁹⁵ Stănescu, 2018: Fig. 8.

⁹⁶ Opait, 2018: Fig. 27, 30.

⁹⁷ Asal, 2010: Kat. No. A19-A20

⁹⁸ Katıranlı, 2020: Kat. No: 35-53.

⁹⁹ Doksanaltı 2020, Nr. 48-51.

¹⁰⁰ Kırkanlı, 2021: 641, Kat. No. 342.

¹⁰¹ Pieri 2007, 615, Fig. 15.2

¹⁰² Nacef 2007, 583, Fig. 3. 21-23

¹⁰³ Newett - Jackson 2007, 402

¹⁰⁴ Orhan, 2018: Kat. No. 21.

¹⁰⁵ Çibuk, 2019: Kat. No. 24-30.

¹⁰⁶ Kerem, 1999: Kat. No. 25-36.

¹⁰⁷ Başdemir, 2019: Env. No. 2975, 2977, 4273, 5917, 8523-8528, 9418.

¹⁰⁸ Şenol, 2018: Cat. No. 435-444.

¹⁰⁹ Dündar, 2012: 45- 46, Fig. 5.

¹¹⁰ Başaran - Ergürer 2012: 245-289; Keleş, Yılmaz - Oyarçin 2014, 21-36; Keleş, Oyarçin - Yılmaz 2015, 53-66; Çelikbaş 2018: 185-216; Keleş, Çelikbaş - Oyarçin 2018, 269-303; Keleş - Oyarçin 2019, 189-208.

¹¹¹ Günsenin 1990, 54-56; Günsenin 1992, 195; Günsenin 1999, 19, Fig. 3; Günsenin 2006, 400.

¹¹² Günsenin, 1990, 288, Pl. LXXVI/a-e.

¹¹³ Arthur 1989, Fig. 11.

¹¹⁴ Zelenko 2001, 90, Fig. 10.

¹¹⁵ Parshina 2001, 112, Fig. 19-20.

¹¹⁶ van Doorninck 1989, 254, Fig. 3/9.

¹¹⁷ Alpözen vd. 1995, 1169.

¹¹⁸ Günsenin 1999, 19.

Kat. No: 7 **Figür No:** 11/a **Kazı No:** CGA 32
Tip/Üretim Yeri: Mende
Yükseklik: 7,5 cm **Çapı:** 9 cm
Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 **Astar Rengi:** 10 YR 7/4 **Kil Katkıları:** mika, kireç, kum, taşcık, şamot
Tarih: MÖ 5. yüzyıl ilk yarısı

Kat. No: 8 **Figür No:** 11/b **Kazı No:** CGA 23
Tip/Üretim Yeri: Mende
Yükseklik: 8,4 cm **Çapı:** 1,3 cm
Hamur Rengi: 7.5 YR 7/6 **Astar Rengi:** 2.5 YR 6/8 **Kil Katkıları:** mika, taşcık, şamot
Tarih: MÖ 5. yüzyıl ortaları

Kat. No: 9 **Figür No:** 11/c **Kazı No:** CGA 26
Tip/Üretim Yeri: Lesbos
Yükseklik: 6,2 cm **Çapı:** 14 cm
Hamur Rengi: 10 R 5/8 **Astar Rengi:** 10 R 5/6 **Kil Katkıları:** mika, kireç, taşcık
Tarih: MÖ 5. yüzyıl ortaları

Kat. No: 10 **Figür No:** 11/d **Kazı No:** CGA 29
Tip/Üretim Yeri: Knidos Mantar Ağzılı Tip
Yükseklik: 6,1 cm **Çapı:** 12 cm
Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 **Astar Rengi:** 5 YR 6/4 **Kil Katkıları:** mika, kireç, kum, taşcık
Tarih: MÖ 4. yüzyıl ikinci yarısı

Kat. No: 11 **Figür No:** 11/e **Kazı No:** CGA 34
Tip/Üretim Yeri: Thasos
Yükseklik: 12,2 cm **Çapı:** 5 cm
Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 **Astar Rengi:** 2.5 YR 6/8 **Kil Katkıları:** mika, kireç, taşcık
Tarih: MÖ 4. yüzyıl ikinci yarısı

Kat. No: 12 **Figür No:** 11/f **Kazı No:** CGA 5
Tip/Üretim Yeri: Akanthos
Yükseklik: 10,1 cm **Çapı:** 4 cm
Hamur Rengi: 5 YR 5/8 **Astar Rengi:** 5 YR 5/8 **Kil Katkıları:** mika, kireç, kum, şamot
Tarih: MÖ 3. yüzyıl ikinci yarısı

Kat. No: 13 **Figür No:** 12/a **Kazı No:** CGA 35
Tip/Üretim Yeri: Late Roman Amphora 1B
Yükseklik: 13,8 cm **Çapı:** 11 cm
Hamur Rengi: 5 YR 6/6 **Astar Rengi:** 10 YR 8/3 **Kil Katkıları:** kireç, kum, şamot, kuvars
Tarih: MS 6. yüzyıl

Kat. No: 14 **Figür No:** 12/b **Kazı No:** CGA 36
Tip/Üretim Yeri: Ganos/Günsenin Tip I
Yükseklik: 9,8 cm **Çapı:** 11 cm
Hamur Rengi: 10 R 4/1 **Astar Rengi:** 10 R 5/6 **Kil Katkıları:** mika, şamot, kum
Tarih: MS 11. yüzyıl

Kaynakça

- Abramov, A. P. & Maslennikov, A. A. (1991). Амфоры V. В. До Н. Э. Из Раскопок Поселения На Мысе Зюк. *SovA*, 3, 234-249.
- Akkaş, İ. (2015). *Parion Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Amphoraları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Akkaş, İ. (2016a). IV. B. Parion Tiyatrosu Ticari Amphora Buluntuları. C. Başaran ve H. E. Ergürer (Eds.), *Parion Roma Tiyatrosu: 2006- 2015 Yılı Çalışmaları Mimarisi ve Buluntuları* içinde (ss. 165-

- 180). Ankara, İçdaş Inc. Press.
- Akkaş, İ. (2018). B. Parion Theater Commercial Amphora Findings. In C. Başaran & H. E. Ergürer (Eds.). *Roman Theater Of Parion: Excavations, Architecture and Finds from 2006-2015 Campaigns* (pp. 127-139). Ankara, İçdaş.
- Akkaş, İ. (2019). Parion İthalatında Lesbos (Midilli) Üretimi Amphoralar. V. Keleş, H. Kasapoğlu, H. E. Ergürer, E. Çelikbaş ve A. Yılmaz (Eds.). *Cevat Başaran'a 60. Yaş Armağanı* (ss. 439-450). Ankara, Bilgin Kültür Sanat.
- Akkaş, İ. (2020a). *2008-2019 Yılları Arası Amphora Buluntuları Işığında Parion Antik Kenti Roma ve Erken Bizans/Geç Roma Dönemi Ticari İlişkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Akkaş, İ. (2020b). Parion Yamaç Hamamı Ticari Amphora Buluntuları (MÖ 1. yüzyıl - MS 7. yüzyıl). *Arkhaia Anatolika*, 3, 178-243.
- Aktaş, R. (2018). *Antandros Kazısı Yamaç Ev Roma Dönemi Seramikleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Alkaç, E. (2012). Korykos (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LR 1 Amphoraları. *Olba*, XX, 323-344.
- Alpözen, T.O., Özdaş, H. & Berkaya, B. (1995). *Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi ticari amphoraları*. Bodrum, Bodrum Müzesi Yayınları 2..
- Arthur, P. (1989). Aspects of Byzantine Economy: An Evaluation of Amphora Evidence from Italy. *BCH Supplements*, XVIII, 81-91.
- Asal, R. (2010). *Yenikapı Marmaray ve Metro Kurtarma Kazıları Buluntuları Işığında İstanbul'un Roma ve Bizans Dönemi Deniz Ticareti*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Aydın, S. (2019). *Olba Geç Roma Dönemi Seramik Buluntuları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, C. (2006). Parion: Karanlıktan Gün Işığına. T. Takaoğlu (Ed.). *Anadolu Arkeolojisine Katkılar 65. Yaşında Abdullah Yayıncı'ya Sunulan Yazılar* içinde (ss. 185-200). İstanbul, Ege Yayınları.
- Başaran, C. (2010). Parion 2008 kazıları. *KST*, 31(1), 393-410.
- Başaran, C. (2011). Parion 2009 yılı kazı ve restorasyon çalışmaları. *KST*, 32 (1), 283- 300.
- Başaran, C. ve Ergürer, H.E. (2012). Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 çalışmaları ve Odeion'da bulunan seramikler. *Olba*, XX, 245-289.
- Başdemir, B. (2019). *Troas bölgesi buluntusu ticari amphoralar: Tipolojik ve fonksiyonel Bir Analiz*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Birzescu, I., (2012). *Histria: Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen*. Bucureşti, Editura Enciclopedica.
- Blondé, F., Muller, A. & Mulliez, D. (1991). Le Comblement d'un Puits Public à Thasos. Le Matériel Amphorique. *BCH*, 115 (1), 213-242.
- Burrigato, F., Nezza, M., Ferrazzoli, A.F. & Ricci, M. (2007). Late Roman I Amphora Types Produced at Elaiussa Sebaste. In M. Bonifay & J. C. Trégliat (Eds.). *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 689-700). Oxford, Archaeopress.
- Cankardeş Şenol, G. (2006). *Klasik ve Helenistik Dönemde mühürlü amphora üreten merkezler ve mühürleme sistemleri*. İstanbul, Ege Yayınları.
- Carlson, D. N. (2004). *Cargo in Context: The Morphology, Stamping, and Origins of the Amphoras from a Fifth-Century B.C. Ionian Shipwreck*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Texas Üniversitesi, Austin.
- Clinkenbeard, B. G. (1982). Lesbian Wine and Storage Amphoras a Progress Report on Identification. *Hesperia*, 51 (3), 248- 268.
- Clinkenbeard, B. G. (1986). Lesbian and Thasian Wine Amphoras: Questions Concerning Collaboration. (Eds. J.-Y. Empereur & Y. Garlan), *Recherches sur les Amphores Grecques. Actes du Colloque International Organisé par le Centre National de la Recherche Scientifique, L'Université de Rennes II et L'École Française D'Athènes, 10-12 Septembre 1984*, (pp. 353-362). Athènes, BCH Suppl.
- Cook, J. M. & Dupont, P. (1998). *East Greek Pottery*. London, New York.

- Çelikbaş, E. (2018). Metal Objects From The Theatre. C. Başaran & E. Ergürer (Eds.) *Parion Studies I: Roman Theatre of Parion* içinde (ss. 185 -216). Ankara, İçdaş.
- Çibuk, K. (2019). *Kocaeli Müzesi Amphora Koleksiyonu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- de Choiseul Gouffier, M.G. F.A. (1842). *Voyage Pittoresque de la Grèce: Tome Second*. Paris, JJ. Blaise.
- Demesticha, S. (2003). Amphora productions on Cyprus during the late Roman period. Dans la C. Bakirtzēs (Ed.). *VIIe congrès international sur la céramique médiévale en méditerranée, Thessaloniki, 11-16 Octobre 1999*, (pp. 469-476). Athènes, Caisse des Recettes Archéologiques.
- Doğer, E. (1988). *Klazomenai Kazısındaki Arkaik Dönem Amphoraları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Doksanaltı, E. (2020). Knidos ‘Liman Caddesi’ Geç Antik Dönem Atölye/Dükkân ve buluntuları. *Olba*, XXVIII, 377-420.
- Dupont, P. (1983). Classification et détermination de provenance des Céramiques grecques orientales archaïques d’Istros. Rapport préliminaire. *Dacia*, 27, 19–43.
- Dupont, P. (1998). Archaic East Greek Trade Amphoras. in R. M. Cook & P. Dupont (Eds.) *East Greek Pottery*. London, New York.
- Dupont, P. (2007). Diffusion des amphores commerciales de type Milesian. dans le Pont archaïque. J. Cobet, V. Greave, - vd. (Eds.) *Frühes Ionien eine Bestandsaufnahme, Panionion–Symposium Güzeltamli 26. September–1. Oktober 1999*, (pp. 621-630). Mainz.
- Dupont, P. 1982. Amphores commerciales archaïques de la Grèce de l’est. *La Parola del Passato*, 37, 193–208.
- Dündar, E. (2012). A Group of Amphorae from Side Museum and a New Type of Amphora: The Lycian Amphora?. *Archäologischer Anzeiger*, 1, 43- 61.
- Empereur, J. Y. & Hesnard, A. (1987). Les Amphores Hellénistiques. *Céramiques hellénistiques et Romaine*, II, 17-71.
- Empereur, J. Y. & Picon, M. (1989). Les régions de production d’amphores impériales en Méditerranée orientale. Dans l’École française de Rome, *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherche. Actes du colloque de Sienna, 22-24 mai 1986, organisé par l’Università degli studi di Siena, l’Università degli studi di Roma-La Sapienza, le Centre national de la recherche scientifique (RCP 403)*. (pp. 223-248). Rome, Ecole française de Rome.
- Ergürer, H. E. (2013). Seramikler. C. Başaran (Ed.), *Antik Troas’ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları* içinde (ss. 137-150). İstanbul, Ege Yayınları.
- Ergürer, H. E. (2015). Parion, Agora ve Dükkânlarında Ele Geçen Sigillatlar ve Kırmızı Astarlı Seramikler. C. Başaran & V. Keleş (Eds.), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı* içinde (ss. 49-86). Ankara, Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Ergürer, H. E. (2016). Sigilata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikler. C. Başaran & H. E. Ergürer (Eds.), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları* içinde (ss. 123-164). Ankara, İçdaş.
- Ergürer, H. E. (2019). Parion Roma Hamamı’nda 2012 Yılında Bulunan Roma Dönemi Seramikleri, V. Keleş, H. Kasapoğlu, H. E. Ergürer, E. Çelikbaş & A. Yılmaz (Eds.). *Cevat Başaran’a 60. Yaş Armağanı* içinde (ss. 263-284). Ankara, Bilgin Kültür Sanat.
- Ergürer, H. E. & Genç, S. (2013). Sur Duvarları, Kuleler, Kapılar ve Limanlar. C. Başaran (Ed.). *Antik Troas’ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları* içinde (ss. 43-56). İstanbul, Ege Yayınları.
- Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2007). Elaiussa Sebaste: Produzioni e consumi di una città della Cilicia tra V e VII secolo. In M. Bonifay & J. C. Trégliä (Eds.). *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 671-688). Oxford, Archaeopress.
- Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2009). Cilician Ceramic Production from Roman to Byzantine Age New Data from Elaiussa Sebaste. *Olba*, XVII, 33-44.
- Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2010). Un Centro di Produzione delle Anfore LR 1: Elaiussa Sebaste in Cilicia. Gli Impianti, Le Anfore. In S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci & G. Guiducci

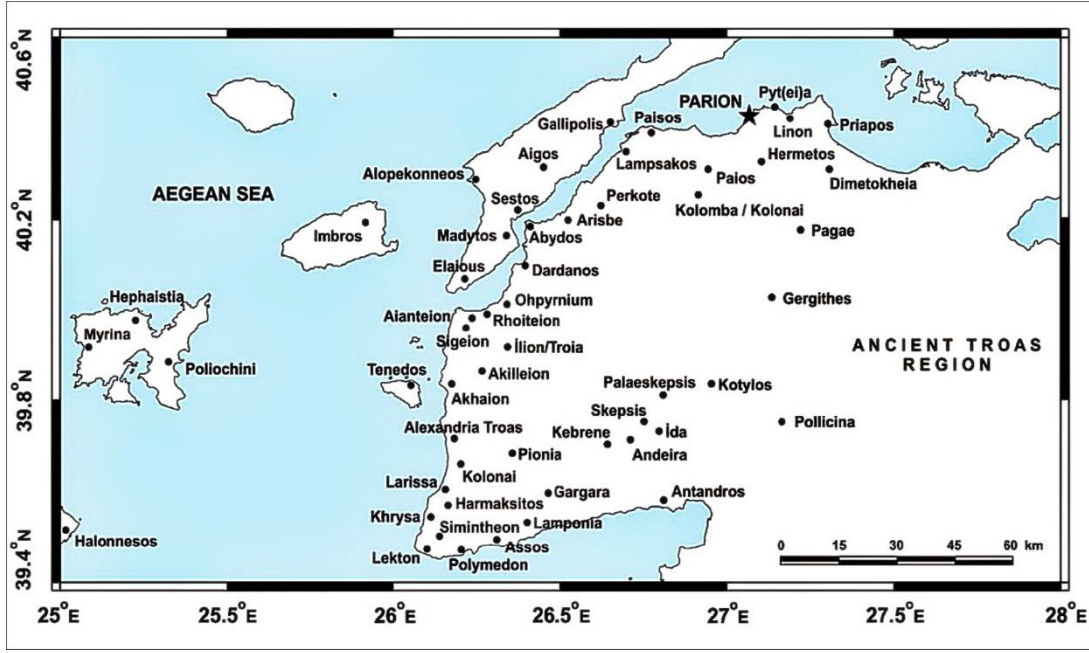
- (Eds.). *LRCW 3, BAR International Series 2185*, (pp. 815-819). Oxford, Archaeopress.
- Fırat, G. (2018). *Parion Yamaç Hamamı 1515-1260 Sektörü Hellenistik Dönem Seramikleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Filis, K. (2021). The production of North Aegean amphorae: morphology - properties – purpose. S. Drougou (Ed.). 10th International Scientific Meeting on Hellenistic Pottery Pottery Workshops Craftsmen and Workshops. (ss. 156-195). Athens, Archaeological Resources Fund.
- Fillis, K. (2013). Transport Amphorae from Akanthos. L. Buzoianu, P. Dupont & V. Lungu (Eds.) *PATABS III Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, Actes de la Table Ronde Internationale de Constanta, 6,10 octobre 2009. Pontica XLVI Suppl. II*. (pp. 67-87). Constanta.
- Garlan, Y. (1988). *Vin et Amphores de Thasos*, Ecole Française d'Athènes, Athens.
- Garlan, Y. (1989). Le Comblement d'un Puits Publique à Thasos. Les Abords N.-E. de l'Agora de Thasos. II. 2. Les Timbres Céramiques. *BCH*, 113, 477-480.
- Garlan, Y. (1999). *Les Timbres Amphoriques de Thasos, Vol. I, Timbres Protothasiens et Thasiens Anciens*, Paris, Etudes Thasiennes XVIII.
- Grace, V. (1953). Pottery of the Mid- Fifth Century from a Well in the Athenian Agora. *Hesperia*, 22 (2), 101-110.
- Grace, V. (1971). Samian Amphoras. *Hesperia*, 40 (3), 52-95.
- Grace, V. (1979). *Amphoras And The Ancient Wine Trade, Excavations Of The Athenian Agora Picture Book 6*. Princeton: American Schools Of Classical Studies at Athens.
- Grace, V. R. & Savvatiannou-Pétropoulakou, M. (1970). Les timbres amphoriques grecs. Dans la E. de Boccard (Ed.). *L'îlot de la maison des comédiens, Exploration Archeologique Délos*, 27, (pp. 277-382). Paris, Rue de Medicis.
- Grandjean, Y. (1992). Contribution à l'établissement d'une typologie des amphores thasiennes. Le matériel amphorique du quartier de la porte du Silène. *BCH*, 116 (2), 541-584.
- Gülsefa, G. (2016). 2006-2013 Myndos Kazılarında Ele Geçen Amphoralar ve Amphora Mühür Buluntuları. D. Şahin (Ed.). *Myndos Kazı ve Araştırmaları 1* içinde (ss. 35-160). Bursa, Uludağ Üniversitesi.
- Günsenin, N. (1990). *Les Amphores Byzantines (Xè-XIIIè, siècles): Typologie, Production, Circulation d'après les collections Turques*. Yayınlanmamış doktora tezi, Paris Üniversitesi, Sorbonne.
- Günsenin, N. (1992). Ganos: Bin Yıldır Şarap ve Amphora Üreten Kutsal Dağ. *Türk Arkeoloji Dergisi* XXX, 197-209.
- Günsenin, N. (1999). From Ganos to Serçe Limanı. *The INA Quarterly*, 26 (3), 18-21.
- Günsenin, N. (2006). An Approach To 13th-Century Shipbuilding: Çamaltı Burnu I Wreck, Marmara Island. *IXth International Symposium on Ship Construction in Antiquity, Tropis IX*, Kıbrıs.
- Gürbüz, M. (2018). Late Roman Pottery from a Building in Klazomenai. *Olba*, XXVI, 123-176.
- Hadjidaki, E. (1996). Underwater Excavations of a Late Fifth Century Merchant Ship at Alonnesos, Greece: the 1991-1993 Seasons. *BCH*, 120 (2), 561-593.
- Hammond, M. D. (2015). *Late Roman Ceramics from the Panayia Field, Corinth (Late 4th to 7th c.): The Long-Distance, Regional and Local Wares in Their Economic, Social and Historical Contexts*. Missouri: Missouri Üniversitesi.
- Hesein, M. A. H. (2014). *Bridging the Eastern and Western Mediterranean: The Roman Harbour Sites on the Coast of Cyrenaica, North-Eastern Libya*. Unpublished doctoral dissertation, University of Leicester, Leicester.
- Johnston, A. W. (1990). Aegina, Aphaia-Tempel, XIII. The Storage Amphorae. *Anatolia Antiqua*, 1990 (1), 37-64.
- Kacharava, D. (1995). "Greek Imports of Archaic and Classical Times in Colchis", *Anatolia Antiqua*, 1995 (1), 63-73.
- Kasapoğlu, B. E. (2013a). *Parion Korinth Aryballosları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kasapoğlu, B. E. (2019a). *Parion'dan Bir Grup Korinth Alabastronu*. *Turkish Studies - Historical Analysis*, 14 (4), 875-902.
- Kasapoğlu, B. E. (2019b). Parion Güney-Tavşandere Nekropolisi'nden Bir Arkaik Dönem Krematoryumu ve Buluntuları. V. Keleş, H. Kasapoğlu, H. E. Ergürer, E. Çelikbaş & A. Yılmaz (Eds.). *Cevat*

- Başaran'a 60. Yaş Armağanı* (ss. 177-194). Ankara, Bilgin Kültür Sanat.
- Kasapoğlu, H. (2013b). 'VII. Nekropol. C. Başaran (Ed.). *Antik Troas'ın Parlayan Kenti: Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları* içinde (ss. 107-136). İstanbul, Ege Yayınları.
- Kasapoğlu, H. (2015). *Parion Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kasapoğlu, H., Keleş, V. & Fırat, G. (2020). Parion Yamaç Hamamı 1515-1260 Depoziti Batı Yamacı Seramikleri. *Turkish Studies - History*, 15 (1), 91-122.
- Katıracı, S. (2020). *Tiripolis Amphoraları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kaya, M. A. & Taşdöner Özcan, K. (2016). Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler. B. Takmer, E. N. A. Arca & N. G. Özdiş (Eds.). *Sencer Şahin Anısına Yazılar* içinde (ss. 494-513). İstanbul, Kabalcı Yayıncılık.
- Keleş, V. & Oyarçın, K. (2019). Parion Odeion undan Bir Geç Roma Definesi. *TÜBA-AR*, 1 (24), 189-208.
- Keleş, V. (2015). Introduction. C. Başaran (Ed.), *The Flourishing City Of Ancient Troad: Parion*, (ss. 19-25). İstanbul, Ege Yayınları.
- Keleş, V. & Oyarçın, K. (2021). Parion Tiyatrosu Hyposcaenium Bölümünden Ele Geçen Geç Roma Dönemi Sikkeleri Üzerine Değerlendirmeler. *Olba*, XXIX, 391-422.
- Keleş, V., Çelikbaş, E. & Oyarçın, K. (2018). Bir grup geç roma sikkesi ışığında Parion Yamaç Hamamının son kullanım evresi hakkında görüşler. *Seleucia*, 8, 261-304.
- Keleş, V., Oyarçın, K. & Yılmaz, A. (2015). Parion Roma Hamamı 2014 Kazıları ve Sikke Buluntuları. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 150, 53-66.
- Keleş, V., Yılmaz, A. & Oyarçın, K. (2014). Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 147, 21-36.
- Kerem, F. (1999). *İçel Müzesinden Bir Grup Amphora*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kırkanlı, E. (2021). *1977-1988 Erythrai Kazıları Ticari Amphora Buluntuları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kızıllıslanoğlu, H. A. & Alkaç, E. (2018). Hellenistic Amphora Stamps from Elaiussa. *Anatolia Antiqua*, XXVI, 45-68.
- Kızıllıslanoğlu, H. A. (2016). *Antik Çağ'da Elaiussa Sebaste'nin Amphora Üretimi ve Ticari İlişkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Koçak-Yaldır, A. (2011). Imported trade amphoras in Daskyleion from the seventh and sixth centuries BC and the Hellespontine-Phrygia route. *World Archaeology*, 43 (3), 364-379.
- Konstantinidou, A. (2010). Aspects of Everyday Life in a Monastic Settlement: Amphorae and Cooking Wares (4th -7th c.) from the Old Monastery of Baramus in the Wadi Natrun (Egypt): A First Glance. In S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci & G. Guiducci (Eds.). *LRCW 3, BAR International Series 2185*, (pp. 951-961). Oxford, Archaeopress.
- Konstantinidou, A. (2012). *Ceramics and Life in the Old Monastery of Baramūs in the Wādī al-Natrūn, Egypt (4th – 9th c.)*. Unpublished doctoral dissertation, University of Leiden, Leiden.
- Lawall, M. L. (1995). *Transport Amphoras and Trademarks: Imports to Athens and Economic Diversity in the Fifth Century B.C.* Unpublished doctoral dissertation, Michigan University, Michigan.
- Lawall, M. L. (1998). Bolsals, Mendeian amphoras, and the date of the Porticello shipwreck. *International Journal of Nautical Archaeology*, 27 (1), 16-23.
- Lawall, M. L. (2000). Graffiti, Wine Selling and the Reuse of Amphoras in the Athenian Agora, ca. 430 to 400 B.C. *Hesperia*, 69 (1), 3-90.
- Lawall, M. L. (2006) Transport Amphoras from Well S-AB and the Basins. P. Scherrer & E. Trinkl (Eds.) *Die Tetragonos Agora in Ephesos, Grabungsergebnisse von Archaischer bis in Byzantinische Zeit – Ein Überblick Befunde und Funde Klassischer Zeit, FiE XIII/2* (pp. 132-139). Berlin.
- Lawall, M. L. (2010a). Pontic, Aegean and Levantine Amphorae at Gordion. D. Kassab-Tezgör & N. Inaishvili (Eds.) *PATABS I Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, Actes de la*

- Table Ronde International de Batumi et Trabzon, 27,29 Avril 2006. Varia Anatolica 21.* (ss. 159-165). İstanbul.
- Lawall, M. L. (2010b). Imitative Amphoras in the Greek World. *Marburger Beiträge zur Antiken Handels-, Wirtschafts- und Sozialgeschichte*, 28, 45-88.
- Lemaitre, S. (2007). Mobilier céramique du Létoon de Xanthos. S. Lemaître (Ed.). *Céramiques antiques en Lycie (VIIe S. a. C. – VIIIe S. p. C.). Les produits et les marchés, Actes de la table-ronde de Poitiers, 21–22 mars 2003* (pp. 115–135). Bordeaux, L'Érudition.
- Lozanov, I. (2010). On the Import Amphorae in Thrace (6th – 3rd centuries B.C.): Reflections on Some Recent Discoveries in the Middle Hebrus Valley. D. Kassab-Tezgör & N. Inaishvili (Eds.), *PATABS I Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, Actes de la Table Ronde International de Batumi et Trabzon, 27,29 Avril 2006. Varia Anatolica 21.* (pp. 85-96). İstanbul.
- Manucu Ademeşteanu, M. & Birzescu, I. (2006). Amphores Commerciales Archaiques D'Istros et D'Orgame Une Approche Quantitative. *Orgame/Argamum, Suppl. I*, 151-170.
- Mattingly, H. (1981). Coins and amphoras-Chios, Samos and Thasos in the fifth century B.C. *The Journal of Hellenic Studies*, 101, 78-86.
- Monakhov, S. Ju. (2003). *Greek amphoras in the Black Sea. Typology of Amphoras of Leading Centers-Exporters of Goods in Ceramic Containers: Catalog – Determinant*, Moscow (in Russian).
- Monakhov, S. Y. (1999). Quelques séries d'amphores grecques des VIIe- Ve s.av.n.é. au nord de la Mer Noire. Dans la Y. Garlan, (Ed.). *Produntion et Commerce Des Amphores Anciennes en Mer Noire*, Colloque international organisé à Istanbul 25-8 mai 1994 (pp. 163-194). Aix-en-Provence, Cedex.
- Monakhov, S. Yu., Kuznetsova, E. V., Tolstikov, V. P. & Churekova, N. B. (2020). *The Amphorae of the 6th-1st C. BC of The Pushkin State Museum of Fine Arts*. Saratov, Amirit.
- Mowat, A. (2016). *The Late Roman Amphoras of Thrace: The Perspective from the Molyvoti Peninsula*. Unpublished master's thesis, University of Manitoba, Winnipeg.
- Nacef, J. (2007). Nouvelles Données sur L'Atelier de Potiers de Henchir ech Chekaf (Ksour Essef, Tunisie). In M. Bonifay & J. C. Tréglià (Eds.). *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 581-591). Oxford, Archaeopress.
- Newett, L. & Jackson, M. P. C. (2007). Hellenistic Ceramics and Lamps. N. Postgate & D. Thomas (Eds.), *Excavations at Kilisetepe 1994–98: From Bronze Age to Byzantine in Western Cilicia. Vol 1*, (ss. 379–430). (British Institute At Ankara Monograph 30).
- Norskov, V. (2004). Amphorae from Three Wells at the Maussolleion of Halikarnassos: Something to Add to the Typology of Mushroom Rims?. J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphora and Trade in the Eastern Mediterranean: Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26-29*, (pp. 285-291). Athens.
- Okan, E. (2013). Çeşme Müzesi 2013 Ticari Amphoraları. *Arkeoloji Dergisi*, XVIII, 127-140.
- Onayko, H. A. (1980). *Архаический Торик Античный город на северо-востоке Понта*. Moskova.
- Opait, A. (2018). Local and imported wine at *Pompeïopolis*, Paphlagonia. *RCRF Acta*, 45, 701-713.
- Orhan, U. (2017). Phaselis 2016 Yılı Güney Limanı Amphora Buluntuları. *Phaselis*, III, 141-148.
- Papadopoulos, J. K. & Paspalas, S. A. (1999). Mendaian as Chalkidian Wine. *Hesperia*, 68 (2), 161-188.
- Parshina, E. (2001). Stamped Byzantine Amphora of X Century A.D. from Laspi. *Morskaya Torgoviya v Severnam Prichernomorie*, (pp. 104-117). Kiev (Rusça).
- Pieri, D. (2005). *Le commerce du vin oriental à l'époque Byzantine*. Beirut: Bibliothèque d'Archéologie et d'Histoire, Institut Français du Proche Orient.
- Pieri, D. (2007). Les Centres De Production D'Amphores En Mediterranee Orientale Durant L'Antiquite Tardive: Quelques Remarques. In M. Bonifay & J. C. Tréglià (Eds.). *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 611-625). Oxford, Archaeopress.
- Prêteux, F. (2009). Parion et son territoire à l'époque hellénistique: un exemple d'organisation de la *chôra* sur le rivage de la Propontide. Dans la H. Bru, F. Kirbihler & S. Lebreton (Eds.). *L'Asie mineure dans l'Antiquité: échanges, populations et territoires: Regards actuels sur une péninsule* (pp. 335- 350). Rennes, Presses universitaires de Rennes.
- Rautman, M. L. (1995). Two Late Roman wells at Sardis. *Annual of the American Schools of Oriental Research*, 53, 37-84.

- Reynolds, P. (2013). Transport Amphorae of the First to Seventh Centuries: Early Roman to Byzantine Periods. In W. Aylward (Ed.). *Excavations at Zeugma, Chapter Three*, Conducted by Oxford Archaeology (pp. 93-161). California, Packard Humanities Institute, Los Altos.
- Reynolds, P. (2019). *Butrint 6 Excavations on the Vrina Plain Volume 3: The Roman and Late Antique Pottery from the Vrina Plain Excavations*. Oxford, Oxbow Books.
- Ricci, M. (2007). Elaiussa Sebaste: Context, Production & Commerce. *Çanak, BYZAS*, 7, 169-180.
- Robinson, H.S. (1959). *Pottery of the Roman Period. Chronology. (The Athenian Agora. Results of excavations conducted by the American School of Classical Studies, vol. V.)* Princeton, American School of Classical Studies at Athens.
- Rowe, A. H. (2004). *Nea paphos: Reconsidering Late Roman Cyprus: Using New Material from Nea Paphos to Review Current Artefact Typologies*. Unpublished doctoral dissertation, University of Sydney, Sydney.
- Sazanov, A. (1999). Les Amphores "LA 1 Carthage" dans la Region de la mer Noire. Dans la C. Y. Garlan (Ed.) *Typologie et Chronologie: V^e -VIIe s. Apr. J* (pp. 265-279). Provence, PCAAN.
- Seifert, M. (2004). *Herkunftsbestimmung archaischer keramik am Beispiel von amphoren aus Milet*. Oxford, BAR International Series.
- Sezgin, Y. (2009). *Arkaik Dönem Doğu Yunan Ticari Amphoraları Sorunu*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Stănescu, R. O. (2018). *Amphorae Ex Aegyso: Fragments From Older Excavations*. *Peuce*, 16, 205-226.
- Şenol, A. K. (2000). *İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Şenol, A. K. (2003). *Marmaris Müzesi Ticarî Amphoraları*. Ankara, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Şenol, A. K. (2009). *AETAM (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi)'da Bulunan Ticarî Amphoralar ve Akdeniz'de Ticaretin İzleri*. Mersin: Taşeli Matbaacılık.
- Şenol, A. K. (2018). *Commercial amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria*. Alexandria: Peeters.
- Şenol, A. K. & Aşkın, E. (2007). IV. 5 Amphoralar Işığında Kentin Ticarî İlişkileri, S. Durugönül (Ed.). *Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları NAGIDOS* içinde (ss. 241-297). Antalya, Adayla Ekyayın Dizisi 6.
- Tekocak, M. & Zoroğlu, L. (2013) Kelenderis'te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri. *Olba*, XXI, 109-140.
- Van Doornink, F. H. J. (1989). The Cargo Amphoras of the 7th century Yassi Ada and 11th century Serce Limani shipwrecks: two examples of a reuse of Byzantine Amphoras as Transport Jars. *BCH Supplementx*, XVIII, 247-257.
- Whitbread, I. K. (1995). *Greek transport amphorae: A petrological and archaeological study*. Athens, British School at Athens.
- Yaman, A. (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi Seramikleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Zachariadis, S. (2014). Pottery from the Workshop Building, in the Early Byzantine City of Philippi, Greece. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.). *LRCW 4, BAR International Series 2616* (pp. 705-713). Oxford, Archaeopress.
- Zelenko, S. (2001). The Shipwrecks of 9-11 Centuries A.D. in Sudak Bay. *Morskaya Torgoviya v Severnam Prichernomorie*, (ss. 82-92). Kiev (Rusça).

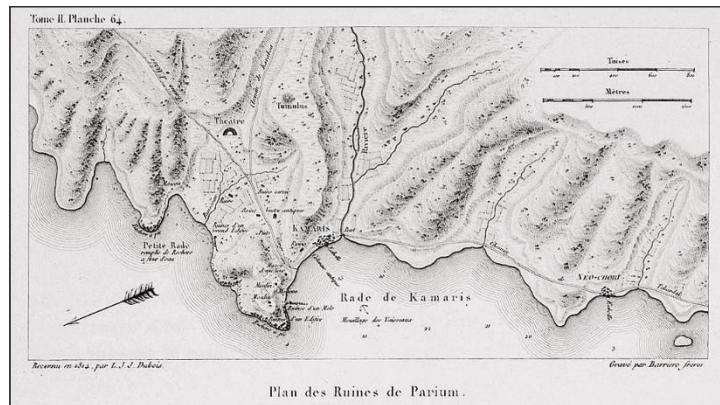
Figürler

Figür 1: Troas Bölgesi ve Parion kenti haritası (Parion Kazı Arşivi)

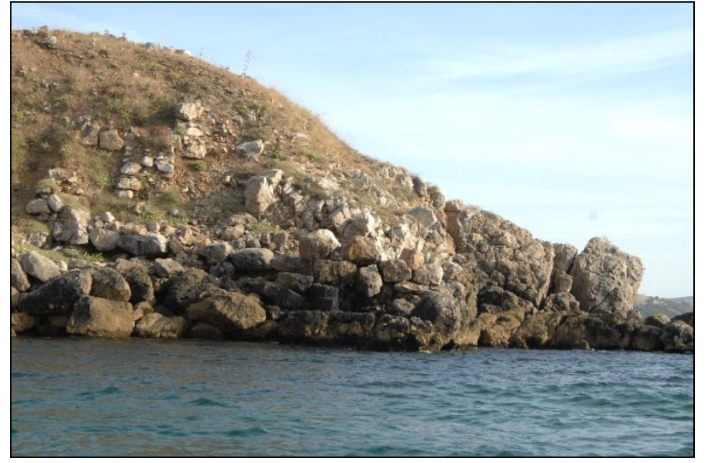
Figür 2: Araştırma yapılan Parion Kuzey Surları ve çevresi (Google Earth)

Figür 3: M. G. Choiseul-Gouffier'in Parion kent planı (Choiseul-Gouffier, 1822)

Figür 4: M. G. Choiseul-Gouffier'in Parion Kuzey Surlar gravürü (Choiseul-Gouffier, 1822)

Figür 5: Araştırma yapılan Parion Kuzey Surları ve çevresi (Parion Kazı Arşivi)

Figür 6: Araştırma yapılan Parion Kuzey Surları ve çevresi (Parion Kazı Arşivi)

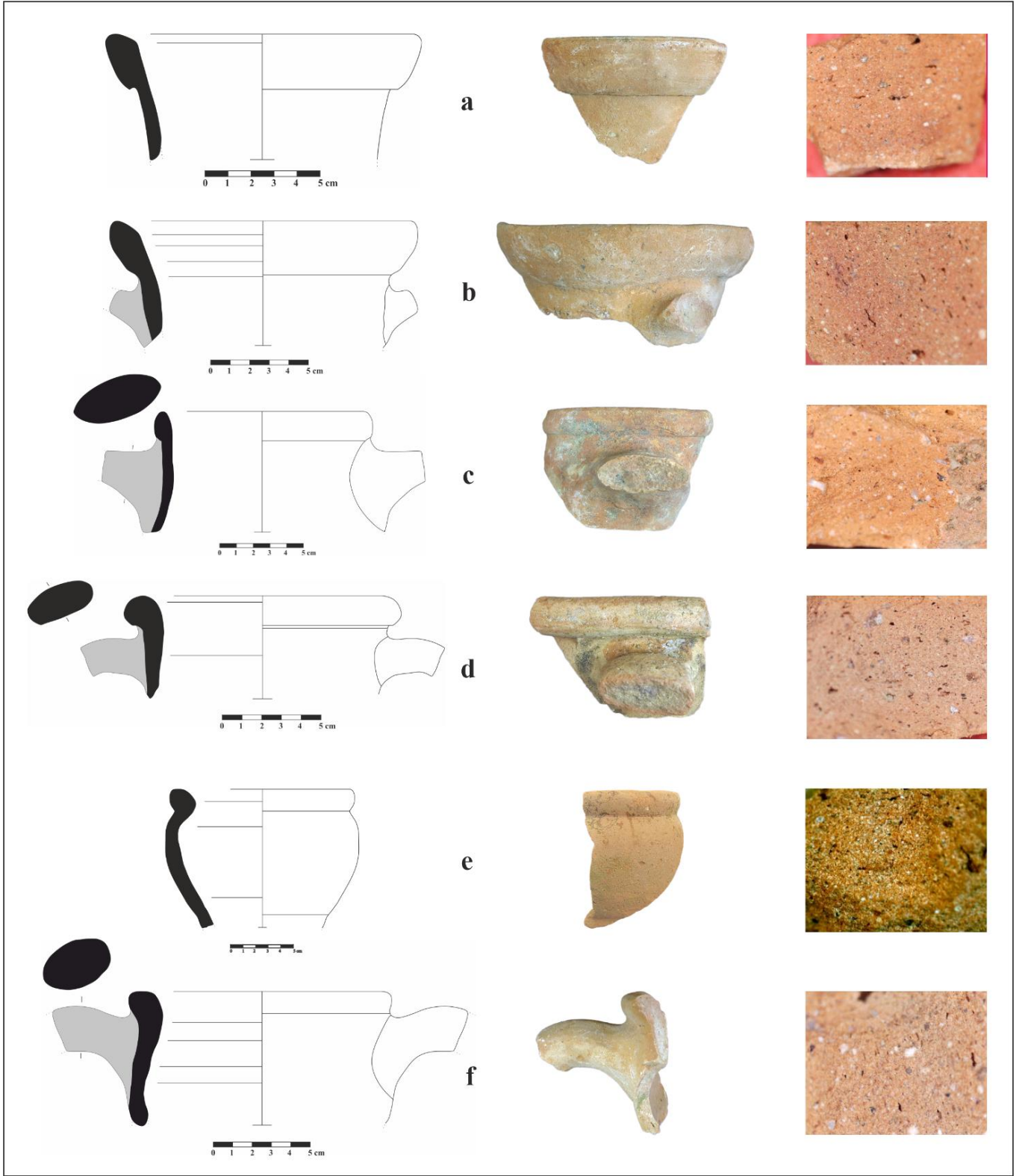
Figür 7: 1 Nolu Kule (Parion Kazı Arşivi)

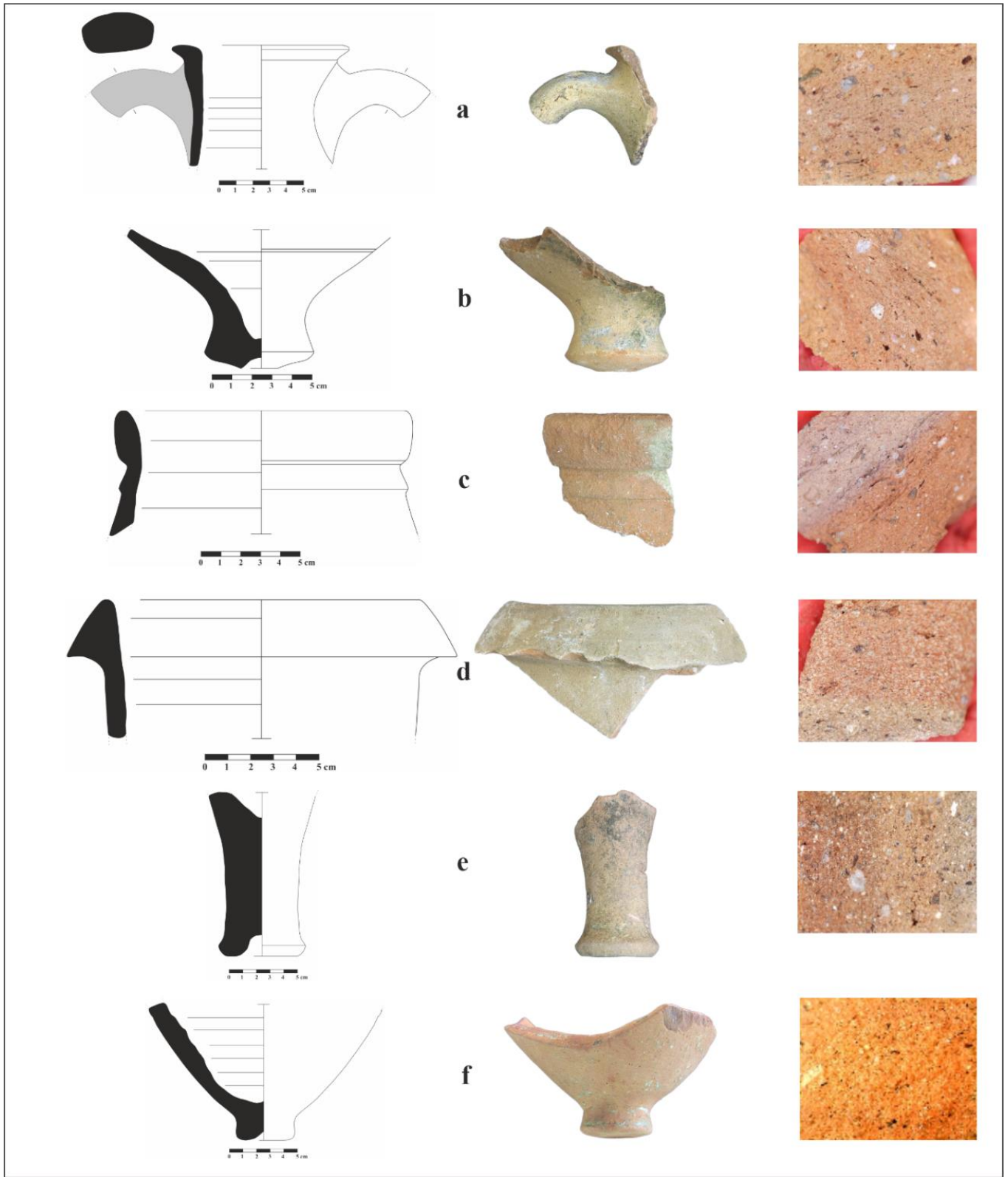
Figür 8: 2 Nolu Kule (Parion Kazı Arşivi)

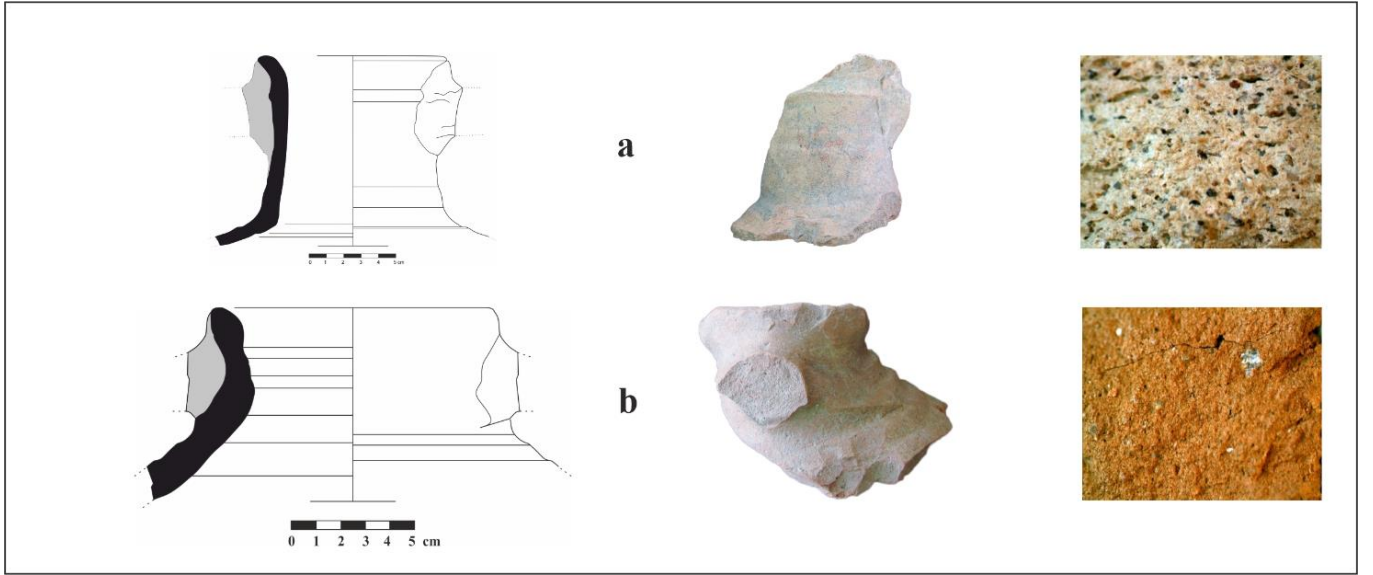
Figür 9: 3 Nolu Kule (Parion Kazı Arşivi)

Figür 10: (a-b) Milethos/Samos Amphoraları; (c-d) Samos Amphorası; (e-f) Khios Amphorası

Figür 11: (a-b) Mende Amphoraları; (c) Lesbos Amphorası; (d) Knidos Amphorası; (e) Thasos Amphorası; (f) Akanthos Amphorası

Figür 12: (a) LRA 1B Amphorası; (b) Ganos Tip 1 Amphorası

Figür 13: Sur çevresinde gözlemlenen MÖ 5.- MS 7. yüzyıl başları arası amorf nitelikte seramik parçalar (Parion Kazı Arşivi)